

Embargo: 19.00

**“ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΟΙΧΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
ΓΙΑ ΜΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΑ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ”**

**ΟΜΙΛΙΑ
ΤΟΥ ΠΡΩΘΥΠΟΥΡΓΟΥ
ΚΩΣΤΑ ΣΗΜΙΤΗ**

- ΔΙΟΡΓΑΝΩΣΗ:**
- ◆ ΟΜΙΛΟΣ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΥ ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΣΥΓ-
ΧΡΟΝΙΣΜΟ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ (ΟΠΕΚ)
  - ◆ ΚΙΝΗΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΜΙΑ ΑΝΟΙΚΤΗ ΚΟΙΝΩΝΙΑ
  - ◆ ΕΝΩΣΗ ΠΟΛΙΤΩΝ ΓΙΑ ΤΗΝ ΠΑΡΕΜΒΑΣΗ
  - ◆ ΠΟΛΙΤΕΙΑ
  - ◆ ΠΡΩΤΟΒΟΥΛΙΑ ΠΟΛΙΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΑΝΕΩΤΙΚΗΣ
ΑΡΙΣΤΕΡΑΣ ΚΑΙ ΤΗΣ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

Αθήνα, 6 Μαρτίου 2001

I

Κυρίες και κύριοι,

Φίλες και φίλοι,

Δεν υπάρχει γενιά που να μην υπερηφανεύεται ότι ζει σε ενδιαφέρουσα εποχή. Από την άποψη αυτή δεν διαφέρουμε πολύ από τις προηγούμενες γενιές. Παρ' όλα αυτά, η εποχή μας είναι ιδιαίτερη λόγω της ταχύτητας και της ριζικότητας των αλλαγών. Αλλαγών που επέρχονται σε όλα τα επίπεδα: από τις διεθνείς σχέσεις μέχρι την καθημερινότητα, από τις επικοινωνίες μέχρι τις κοινωνικές σχέσεις, από το πολιτικό σύστημα μέχρι την οικονομία. Αλλαγών που οδηγούν σε μια νέα, ριζικά νέα πραγματικότητα. Πολύπλοκη, αντιφατική, με πολλές διακινδυνεύσεις, αλλά και πλούσια σε προκλήσεις και δυνατότητες.

Οι νέες συνθήκες θέτουν με επιτακτικό τρόπο ένα ερώτημα που οφείλει να απασχολεί όλους τους πολίτες της χώρας μας: Πώς μπορεί η χώρα μας να έχει παρουσία στο νέο τοπίο, στον νέο διεθνή καταμερισμό εργασίας; Ποιό μοντέλο οργάνωσης οφείλει να ακολουθήσει η κοινωνία μας προκειμένου να παρακολουθήσει ενεργά τις εξελίξεις; Ποιές πλευρές της φυσιογνωμίας μας πρέπει να καλλιεργήσουμε για να αξιοποιήσουμε τις ευκαιρίες που παρουσιάζονται; Ποιοι πρέπει να είναι οι στόχοι μας προκειμένου να βρισκόμαστε σταθερά στο κέντρο των όλο και πιο ορμητικών εξελίξεων;

Γιατί η Ελλάδα του 2001 βρίσκεται πλέον στο κέντρο των εξελίξεων. Η σημερινή Ελλάδα δεν είναι αυτή που ήταν.

II

Κυρίες και κύριοι,

Φίλες και φίλοι,

Έχουμε κάνει μεγάλα βήματα προόδου. Είναι μεγάλες οι αλλαγές. Μερικές μάλιστα αποτελούν ρήξεις με το παρελθόν. Καθιστούν την εξέλιξη μη αναστρέψιμη.

Η πρώτη μεγάλη μη αναστρέψιμη αλλαγή έχει επέλθει στο οικονομικό επίπεδο. Η Ελλάδα του 2001 δεν έχει καμιά σχέση με την Ελλάδα της φτώχειας, της υπανάπτυξης, του υψηλού πληθωρισμού και της οικονομικής αστάθειας, που χαρακτήριζαν τη χώρα από τη δεκαετία του 1950, για να μην αναφερθούμε σε παλαιότερες εποχές. Με βάση τα στατιστικά δεδομένα του ΟΟΣΑ, το κατά κεφαλήν εισόδημα της Ελλάδας την κατατάσσει κάπου μεταξύ 25^{ης} και 29^{ης} χώρας στον κόσμο.

Η δεύτερη μεγάλη μη αναστρέψιμη αλλαγή έχει πραγματοποιηθεί στο επίπεδο των διεθνών σχέσεων. Η Ελλάδα του 2001 είναι στην καρδιά του διεθνούς συστήματος. Είναι κράτος του κέντρου. Με μόνη ουσιαστική εξαίρεση το λεγόμενο G8, στο οποίο δεν θα μπορέσει ποτέ να συμμετάσχει λόγω μεγέθους, η Ελλάδα είναι μέλος όλων σχεδόν των σημαντικών οργανισμών τοπικής, περιφερειακής ή διεθνούς εμβέλειας.

Η τρίτη μη αναστρέψιμη αλλαγή έχει συντελεστεί στο κοινωνικό επίπεδο. Κάποτε έφευγαν από την Ελλάδα οι νέοι άνθρωποι για να βρουν αλλού την τύχη τους. Η Ελλάδα ήταν χώρα εξαγωγής εργατικού δυναμικού. Τώρα όμως συμβαίνει το αντίθετο. Η Ελλάδα του 2001 αποτελεί, για πρώτη φορά στην ιστορία της, χώρα εισαγωγής ανθρώπινου δυναμικού, χώρα υποδοχής μεταναστών. Ταυτόχρονα, λόγω της κοινωνικής αυτής μεταβολής έχει μεταβεί, πάλι για πρώτη φορά, από ένα καθεστώς πολιτισμικής ομοιογένειας σε ένα καθεστώς πολιτισμικού πλουραλισμού και πολυμορφίας.

Η τέταρτη μη αναστρέψιμη αλλαγή ανήκει στο πολιτικό επίπεδο. Μετά τη μεταπολίτευση του 1974 έχει πλέον παγιωθεί μια αυθεντική δημοκρατία, το πιο δημοκρατικό καθεστώς στη νεότερη ελληνική ιστορία, πράγμα που αποτελεί κρίσιμο ορόσημο στη διαδικασία ανάπτυξης των πολιτικών μας θεσμών.

Υπάρχει, τέλος, μια πέμπτη σημαντικότερη αλλαγή, στην εμπειρία των γενεών. Οι Ελληνίδες και οι Έλληνες που έχουν γεννηθεί μετά το 1974, αποτελούν την πρώτη από καταβολής του νεοελληνικού κράτους γενεά που μεγάλωσε χωρίς βιώματα προσφυγιάς, πολέμου, ξένης κατοχής, εμφυλίων διχασμών και

συρράξεων. Χωρίς τραύματα από έκτακτα καθεστώτα και πραξικοπήματα, μεγάλες πολιτικές ή οικονομικές κρίσεις. Χωρίς μνήμες που τόσο βαθιά σημάδεψαν τη ζωή αλλά και τη θεώρηση του κόσμου όλων των προγενέστερων γενεών.

III

Αυτές οι ριζικές, οι μη αναστρέψιμες αλλαγές αντιμετωπίζονται διαφορετικά από τις κοινωνικές δυνάμεις και τους πολίτες. Θετικά, με υπερηφάνεια και αισιοδοξία, από το μεγαλύτερο μέρος του ελληνικού λαού. Πλατιά κοινωνικά στρώματα, τείνουν να αξιοποιούν όλο και περισσότερο τις νέες δυνατότητες και να αποκομίζουν οφέλη από το νέο περιβάλλον. Χτίζεται έτσι μία νέα ατομική και συλλογική αυτοπεποίθηση για τις προοπτικές μας για το μέλλον της γενιάς που έρχεται.

Σίγουρα κάποιοι δεν μπορούν να παρακολουθήσουν τις εξελίξεις είτε γιατί αντικειμενικά δεν έχουν τη δυνατότητα είτε γιατί αμφιβάλλουν ότι μπορούν. Η πολιτεία και η κοινωνία οφείλουν να στηρίξουν τους αδύναμους και να ενισχύσουν στην προσπάθειά τους όσους διστάζουν.

Τέλος υπάρχουν στην κοινωνία μας, όπως παντού άλλωστε, κοινωνικές αλλά και θεσμικές δυνάμεις, που δεν επιθυμούν να ακολουθήσουν τον βηματισμό των αλλαγών της κοινωνίας μας. Δεν επιθυμούν γιατί χάνουν τα προνόμιά τους ή τους μηχανισμούς εξουσίας τους ή επειδή ξεπερνιούνται από τη νέα εποχή. Γι' αυτό αμύνονται και αντιδρούν. Φοβούνται τις αλλαγές και αναλίσκονται στην προσπάθεια καθυστέρησης ή ακόμα και ακύρωσης των εξελίξεων.

Οι δυνάμεις αυτές διαπνέονται από ανασφάλεια, από φοβία απέναντι στον νεωτερισμό. Από ιδιοτέλεια και από δυσπιστία απέναντι στο διαφορετικό. Γιατί τί άλλο εκτός από ανασφάλεια υποδηλώνουν οι προτροπές σε απομονωτισμό; Τί άλλο παρά φοβία απέναντι στην εξέλιξη κρύβεται πίσω από την καθηλωτική επίκληση ενός εξιδανικευμένου παρελθόντος; Τί άλλο παρά δυσπιστία απέναντι στο διαφορετικό δείχνει η εχθρότητα ή η διγλωσσία απέναντι στον ξένο, τον

μετανάστη, τον πολιτικό πρόσφυγα; Τί άλλο παρά ιδιοτέλεια εκφράζει η προσκόλληση σε στενά και άμεσα συμφέροντα;

IV

Κυρίες και κύριοι,

Φίλες και φίλοι,

Η εμμονή σε συλλογικές παραστάσεις του παρελθόντος, η φοβικότητα και η δυσπιστία απέναντι στο διαφορετικό επιτείνονται μέσα στο νέο διεθνές περιβάλλον. Αποκτούν άλλες διαστάσεις στις συνθήκες της παγκοσμιοποίησης.

Η παγκοσμιοποίηση είναι υπαρκτή πραγματικότητα. Δεν πρέπει να τη δαιμονοποιούμε και δεν ωφελεί να την εξορκίζουμε. Πρέπει να την αντιμετωπίζουμε με λογισμό και με πράξη.

Η παγκοσμιοποίηση είναι σύνθετο φαινόμενο. Άρα πρέπει να αναλυθεί, και όχι να διαστρεβλωθεί με απλουστεύσεις. Καλούμαστε να αξιοποιήσουμε τις θετικές της επιπτώσεις και να μετριάσουμε τις αρνητικές.

Στις θετικές επιπτώσεις περιλαμβάνεται η μεγάλη πρόοδος στην οποία έχει οδηγηθεί η ανθρωπότητα σε πολλούς τομείς. Την οικονομία, την υγεία, την παιδεία. Ας αναλογιστούμε την ανάπτυξη των οικονομικών ανταλλαγών ή την πρόοδο της τεχνολογίας. Ας σκεφτούμε τον πολλαπλασιασμό των εκπαιδευτικών ευκαιριών και ανταλλαγών. Την τεράστια πρόοδο της ιατρικής και τη συνεχή βελτίωση της περίθαλψης.

Αν όμως αυτές είναι οι κυριότερες θετικές συνέπειες της παγκοσμιοποίησης, τί γίνεται με τις αρνητικές; Η πύκνωση των επικοινωνιών δεν οδηγεί στην ομοιομορφία; Στον θρίαμβο του μέσου όρου, του μαζικά αποδεκτού, του οικονομικά αποδοτικού; Η κατάργηση των συνόρων δεν καταλήγει στην απώλεια της ιδιαίτερης ταυτότητας – εθνικής, θρησκευτικής, πολιτισμικής; Η ανταλλαξιμότητα των πάντων στις διαστάσεις του πλανητικού χωριού δεν οδηγεί στην απόλυτη κυριαρχία της αγοράς; Η κουλτούρα και η παράδοσή μας, οι

μνήμες και τα ιστορικά βιώματά μας δεν κινδυνεύουν από την ισοπέδωση και την ομοιομορφία;

Τα ερωτήματα αυτά δεν τίθενται μόνο στη χώρα μας. Τίθενται με ιδιαίτερη ένταση σε πολλές, αν όχι όλες, ακόμη και τις μεγαλύτερες χώρες.

Ποιά είναι η απάντηση στα ερωτήματα αυτά; Ποιά απάντηση πρέπει να δώσει η ελληνική κοινωνία, μια κοινωνία που έχει διανύσει την μεγάλη απόσταση που ανέφερα, μια κοινωνία που ανοίγεται στο μέλλον;

Είμαι βέβαιος ότι η απάντηση που δίνουμε όλοι μας δεν μπορεί να είναι η άκριτη επιστροφή στο παρελθόν και την παράδοση. Δεν μπορεί να είναι το σάλπισμα για την αναβίωση των προβιομηχανικών ηθών και αντιλήψεων, όπου ένα ήταν το σωστό και κανενός δεν περνούσε από το μυαλό να το αμφισβητήσει. Δεν μπορεί να είναι η φυγή προς τα πίσω. Στις προκλήσεις του νέου περιβάλλοντος δεν απαντάμε με την περιχαράκωση στο κλειστό σύμπαν της παραδοσιακής κοινότητας, με την τυφλή προσήλωση στη παράδοση, με την ευλαβική τήρηση αδιαμφισβήτητων και αμετακίνητων κανόνων, με την αυτάρκεια και την ασφάλεια του δήθεν αιωνίου.

Η Ελλάδα στο κατώφλι του 21ου αιώνα δεν χρειάζεται την επιστροφή σε μια εικόνα φοβίας, ανασφάλειας, αδράνειας. Η εικόνα αυτή δεν αρμόζει σε μια σύγχρονη χώρα. Δεν αρμόζει στην αξιοπρέπεια του Έλληνα πολίτη.

Η εικόνα αυτή δεν μας ταιριάζει, γιατί η ιστορία δεν γυρίζει πίσω. Πίσω από την έκκληση ορισμένων για επιστροφή στην παράδοση κρύβεται κάτι άλλο, βλαβερό και επικίνδυνο. Κρύβεται η ψευδεπίγραφη ανακατασκευή της παράδοσης με δήθεν σύγχρονους όρους. Στόχος η παράδοση να αναδιαμορφωθεί για να γίνει το κύριο πρόσχημα απόκρουσης κάθε κίνησης εκσυγχρονισμού και ανοίγματος στο μέλλον.

Η εικόνα της φοβίας και της αδράνειας δεν μας ταιριάζει, γιατί αδικεί την ίδια την πραγματικότητα που μας περιβάλλει. Αδικεί τη συντριπτική πλειοψηφία του λαού μας, τους εργαζόμενους που μοχθούν, τους καινοτόμους επιστήμονες, τους

δημιουργούς. Αδικεί τη μεγάλη απόσταση που έχουμε διανύσει, τις θυσίες μας, αλλά και την όρεξή μας για προκοπή. Αδικεί μια κοινωνία που στάθηκε ικανή να αλλάξει ριζικά και να αναδεχθεί, χωρίς μείζονες αντιδράσεις, πολλές εκατοντάδες χιλιάδες μετανάστες.

Η εικόνα της φοβίας και της αδράνειας δεν μας ταιριάζει, γιατί υπολείπεται των αναγκών της εποχής. Δεν συμβάλλει στην αντιμετώπιση των νέων προβλημάτων. Μας αφήνει άοπλους απέναντι στις αρνητικές πλευρές της παγκοσμιοποίησης, τις νέες κοινωνικές προκλήσεις, τον νέο διεθνή καταμερισμό εργασίας.

Η εικόνα της φοβίας και της αδράνειας δεν μας ταιριάζει, γιατί παραγνωρίζει τους ισχυρούς δεσμούς που συνδέουν την πορεία προς το αύριο με τη δημιουργική αξιοποίηση της πολιτιστικής μας κληρονομιάς, καθώς και με την ιστορική μας αυτογνωσία. Με την κριτική εξέταση του παρελθόντος και του παρόντος.

Για όλους αυτούς τους λόγους η τυφλή, η άκριτη επιστροφή στην παράδοση δεν μπορεί να αποτελέσει κινητοποιό μύθο, να μας οπλίσει με αυτοπεποίθηση. Δεν μπορεί να μας βοηθήσει να προσανατολιστούμε στο μέλλον. Μας οδηγεί σε αδιέξοδους δρόμους, στην καρτερία του υποτελους.

V

Την απάντηση απέναντι στις προκλήσεις της νέας εποχής δίνει η κοινωνία των πολιτών. Η ανοιχτή κοινωνία. Και ανοιχτή κοινωνία είναι η κοινωνία της ελευθερίας και της συμμετοχής, η κοινωνία της ευθύνης και της αλληλεγγύης, η κοινωνία της δημιουργίας, η κοινωνία που προσέρχεται με αυτοπεποίθηση στον διάλογο με άλλες κοινωνίες, με άλλους πολιτισμούς.

Ανοιχτή κοινωνία είναι η κοινωνία της ελευθερίας και της συμμετοχής. Η ελληνική κοινωνία μπορεί να σταθεί ισότιμα στον παγκόσμιο στίβο μόνο αν εμβαθύνει κι άλλο τη δημοκρατία της. Η ποιότητα της δημοκρατίας συναρτάται άμεσα με τον σεβασμό των θεσμών του κράτους δικαίου. Η ποιότητα της δημοκρατίας συναρτάται άμεσα με τον βαθμό στον οποίο η ίδια η Πολιτεία φροντίζει να δημιουργήσει στο εσωτερικό της μηχανισμούς ελέγχου και λογοδοσίας της

εκτελεστικής εξουσίας αλλά και κάθε εξουσίας. Θεσμικά αντίβαρα που συμβάλλουν στην ενδυνάμωση της κοινωνίας των πολιτών. Στη διασφάλιση της πολυφωνίας, στην προστασία της ετερότητας και στην εγγύηση της ανεκτικότητας. Στην ισόρροπη και αρμονική συνύπαρξη της ελευθερίας και της ισότητας, των θεμελιωδών αρχών της πολιτικής μας συμβίωσης. Στην αποφυγή της ισοπέδωσης. Στη ρήξη με τις ποικιλώνυμες μορφές του λαϊκισμού, από όποια πτέρυγα του πολιτικού φάσματος, τη δεξιά ή την παραδοσιακή αριστερά, κι αν προέρχονται.

Ανοιχτή κοινωνία είναι η κοινωνία της κοινωνικής ευθύνης και της αλληλεγγύης. Η κοινωνία που συνδέεται με δεσμούς που απορρέουν από μέριμνα αλλά και σεβασμό για τον άλλο - και όχι από αλαζονεία ή υπεροπτική φιλανθρωπία. Η κοινωνία που δεν θεωρεί όσους έχουν οδηγηθεί σε μειονεκτική θέση ως παθητικούς αποδέκτες παροχών. Η κοινωνία που αποτελείται από πολίτες που νοιώθουν προσβολή και της δικής τους αξιοπρέπειας όταν διαπιστώνουν ότι ένας αριθμός μελών της δεν μπορεί να ζήσει με αξιοπρέπεια. Που νοιώθουν την υποχρέωση να συμβάλλουν, ώστε και οι κοινωνικά αδύναμοι να αποκτήσουν τη δυνατότητα να ζουν κάτω από συνθήκες που τους επιτρέπουν να διαμορφώνουν δημιουργικά τη ζωή τους. Μια τέτοια κοινωνία κοινωνικής ευθύνης και αλληλεγγύης στηρίζει τον σχεδιασμό ενός νέου κοινωνικού κράτους, βιώσιμου, επικεντρωμένου σ' αυτούς που έχουν πράγματι ανάγκη. Μια τέτοια κοινωνία επιζητεί τη διασφάλιση της μακροχρόνιας σταθερότητας της οικονομίας και της αναπτυξιακής τροχιάς της και, παράλληλα, τη διεύρυνση δυνατοτήτων και ευκαιριών για όλους, ιδιαίτερα για τη γενιά που έρχεται, για τις γυναίκες, για εκείνους που απειλούνται από τον κοινωνικό αποκλεισμό.

Ανοιχτή είναι η κοινωνία της δημιουργίας. Γιατί η δημιουργία ξεπερνά περιχαρακωμένες στάσεις για να απελευθερώσει. Αρνείται την ισοπεδωτική επανάληψη του καθιερωμένου. Φέρνει το ρεύμα της αλλαγής στις κατεστημένες πρακτικές και νοοτροπίες. Η δημιουργία ανοίγει τους νέους ορίζοντες που χρειάζεται η κοινωνία μας. Αμφισβητεί και κλονίζει την αυταρέσκεια, την εσωστρέφεια, την υπεροψία ενός εθνοκεντρισμού που τελματώνει. Ανοίγει την Ελλάδα στον κόσμο και της δίνει ρόλο και παρουσία.

Ανοιχτή κοινωνία είναι, τέλος, η κοινωνία που τοποθετείται με αυτοπεποίθηση και σιγουριά σε ένα ανοιχτό πεδίο διεθνούς διαλόγου. Που προσέρχεται ως ισότιμος συνομιλητής στον παγκόσμιο στίβο της πολιτισμικής αντιπαράθεσης. Που σηκώνει με θάρρος την πρόκληση της οικουμενικότητας. Γιατί η σημερινή εποχή, η εποχή της παγκοσμιοποίησης, επιβάλλει να σκεφτόμαστε τον πολιτισμό με κριτήρια τις πανανθρώπινες ανάγκες, δηλαδή οικουμενικά. Και αυτή η διάσταση της παγκοσμιοποίησης, η διάσταση της οικουμενικότητας, μια διάσταση που πάντοτε έκανε σημαία της ο ουμανισμός και η δημοκρατική Αριστερά, είναι θετική, απελευθερωτική, προοδευτική.

Στην προοπτική αυτή έχουμε σύμμαχο την ίδια την ιστορία μας. Ας μην ξεχνούμε ότι αν ο αρχαίος ελληνικός πολιτισμός εξακολουθεί να εμπνέει ολόκληρο τον κόσμο είναι γιατί διαμόρφωσε αξίες οικουμενικές. Σκεπτόταν δηλαδή τον κόσμο με κριτήρια τις πανανθρώπινες ανάγκες. Ας μην ξεχνούμε ότι εμείς, οι Έλληνες, έχουμε παράδοση συμβίωσης με άλλους λαούς, γλώσσες, πολιτισμούς και θρησκείες. Και όχι μόνο αυτό: για τους Έλληνες, στη μακρά διαδρομή μας, οι εποχές της πιο μεγάλης άνθισης ήταν οι εποχές που μετακινούμαστε και ταξιδεύαμε, που ανταλλάσσαμε γνώσεις και ευαισθησίες και αποχτούσαμε τεχνογνωσία από άλλους πολιτισμούς. Αυτή η παράδοση σεβασμού του άλλου, συναλλακτικότητας και κατανόησης αποτελούν όχι μόνο εφόδια πολύτιμα για την πορεία μας, αλλά και ουσιαστική προσφορά για τη δημιουργία της σύγχρονης πολυφωνικής ευρωπαϊκής κουλτούρας στην εποχή της παγκοσμιοποίησης.

Γι' αυτό πρέπει να υποστηρίξουμε όλες εκείνες τις πρωτοβουλίες που αναζητούν να δώσουν διαφορετική έκφραση στις ανθρώπινες προτιμήσεις. Έτσι ώστε να αναπτυχθούν η πολυμορφία και η πολυφωνία, τα μοναδικά αποτελεσματικά αναχώματα στην πλανητική πολιτισμική ομογενοποίηση και τη διαβρωτική επέκταση της αγοράς ως μορφής οργάνωσης των ανθρωπίνων σχέσεων.